

Motion till riksdagen 2005/06:U274

av **Torsten Lindström och Annelie Enochson (kd)**

Vitryssland

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om en aktiv svensk Vitrysslandspolitik med inriktning på stöd för demokrati och mänskliga rättigheter.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att vapenhandeln mellan Sverige och Vitryssland snarast måste upphöra.

Motivering

Vitryssland är troligen det enda land i Europa där den demokratiska utvecklingen går åt fel håll. Demokratin urholkas, tidningar stängs, oppositionspolitiker fängslas, journalister döms till straffarbete och valresultat ogiltigförklaras. Till skillnad från andra före detta kommunistländer i Öst- och Centraleuropa har demokrati, pluralism och rättssäkerhet inte slagit rot. Många av de brister som präglade det sovjetiska samhället präglar fortfarande Vitryssland.

Valet till parlamentet som hölls den 17 oktober 2004 fick stark kritik från de internationella övervakningsorganisationerna som Odihr. Valrörelsen hämmades starkt för oppositionen av den sittande makten. Under själva valdagen förekom det omfattande fusk och många internationella övervakare upplevde det hela farsartat och enligt gammal sovjetisk konspirationsstrategi. Under valets gång protesterade tusentals vitryska medborgare mot presidenten. I demonstrationer efter valet sattes många oppositionella i fängelse.

Oppositionen hindras av godtyckliga bestämmelser, skräddarsydda för att sätta krokben på dem. Rapporter om fängslanden och förföljelser kommer dagligen eller – ”så länge det finns journalister så kommer det att finnas fängelseceller”, som en vitrysk författare uttryckt det. Fortfarande vet man inte vad som hänt med de fyra män som försvann 1999 och 2000. Dessa är f.d. inrikesministern V. Naumov, turism- och sportministern J. Sivakov, riksåklagaren V. Szejman samt överstelöjnat D. Pavlichenko. EU har därför infört

Fel! Okänt namn på

visumrestriktioner för ett antal vitryska regeringsföreträdare som man tror kan ha samröre med försvinnandena.

ILO har pekat ut Vitryssland som ett av fyra länder i världen där det sker flest kränkningar av mänskliga rättigheter i arbetslivet.

Vitryssland förfaller också på andra sätt. Aids har drabbat landet hårt. 4 000 personer sägs ha drabbats av sjukdomen enligt offentliga beräkningar, men den siffran är med säkerhet långt ifrån den verkliga omfattningen. Många smittade har inte råd med mediciner. Tjernobylykykan 1986 hemsökte Vitryssland oerhört hårt.

Hundratusentals drabbades av det radioaktiva avfallet. 20 procent av jordbruksmarken strålades så kraftigt att den fortfarande inte går att använda. Vittnen beskriver hur den värst drabbade zonen fortfarande omgärdas av taggtråd där människor lever som i ett koncentrationsläger. Informationen från regimen om skadorna har brustit och många vet fortfarande inte om katastrofens verkliga effekter på deras liv. Nu rapporterar västliga medier om hur den vitryska regimen uppmuntrar människor att bosätta sig i radioaktivt skadade områden. De hot som experter pekar på nonchaleras sålunda av de vitryska myndigheterna.

Situationen är också ett hot mot andra länder. Innan kriget mot Irak inleddes ryktades det att Saddam Hussein hade planer på att fly till Vitryssland. Anklagelser om samröre med Hussein, bl.a. i arbetet med framställningen av massförstörelsevapen, har framförts. Vidare har Vitryssland kontakter med flera skurkstater såsom t.ex. Libyen och Sudan. Att statsbildningar byggda på förtryck och våld utgör ett hot mot världsfreden har blivit tydligare de senaste åren. Den internationella brottsligheten och terrorismen hotar freden. Sverige måste agera resolut mot en regim i Europa som tros ha samröre med och kanske är en del av de stater som kallas "ondskans axelmakter". Kravet på tydliga åtgärder från regeringen för att ändra Vitrysslands farliga politiska inriktning gäller därför inte bara för den vitryska befolkningens skull, utan också för att säkra tryggheten i hela Europa.

EU, varav Sverige är en del, har sedan flera år avstått från förbindelser på högre nivå med Vitryssland. Det har varit en god tanke även om få resultat har gått att se av denna hållning. Snarare kan det nu vara tid att intensifiera kontakterna med den demokratiska oppositionen och på så sätt stödja landets utveckling i något som så småningom kan bli en demokratisk utveckling. Sverige har i flera år saknat diplomatisk representation i Vitryssland. Regeringen har beslutat att placera en diplomat i huvudstaden Minsk. Det är positivt. Men genom att återuppta de diplomatiska förbindelserna med landet växer det svenska ansvaret att sätta press på regimen att vidta åtgärder för att ändra landets negativa utveckling. Sverige måste tydligare agera för en demokratisk utveckling. OSSE har öppnat ett fältkontor i Minsk som under några år varit stängt.

Vi får inte låta Vitryssland bli en bortglömd diktatur. Hos vitryssarna, kanske starkast bland de yngre, finns en längtan efter de mänskliga fri- och rättigheter som svenskar tar för givna. Sveriges uppgift är att stödja dessa människor att en gång få uppleva dessa rättigheter. För det krävs en aktiv

Fel! Okänt namn på

svensk Vitrysslandspolitik där det svenska arbetet särskilt inriktas på att stödja arbetet för demokrati och mänskliga rättigheter.

I dag underhåller Sverige den vitryska regimen genom att sedan 1996 köpa högteknologiskt krigsmateriel från den vitryska staten. Det senaste kontraktet slöts så sent som hösten 2003. Enligt uppgifter uppgår handeln till ca 90 miljoner kronor under åren 1996–2003. Under motsvarande period har Sverige förmedlat 60 miljoner kronor till demokratifrämjande insatser. Sverige har alltså betalat mer för vapen än för stöd till en demokratisk utveckling med mänskliga rättigheter. Därmed bidrar Sverige till att den vitryska diktaturen får en starkare ställning. Det är givetvis oacceptabelt. Sverige måste därför omedelbart stoppa importen av krigsmateriel från Vitryssland. I ett frågesvar rörande detta till riksdagen har regeringen låtit meddela att den aktuella upphandlingen genomfördes utifrån strikt affärsmässiga grunder av Försvarets materielverk. Detta innebär att om de kommersiella och tekniska villkoren uppfylls vinner det anbud som har lägsta pris. I detta fall var det ett företag från Vitryssland som vann ordern i konkurrens med leverantörer från fem andra länder.

Sverige ska självklart vara en föregångare som vid köp av vapen enkom handlar från länder som respekterar de mänskliga rättigheterna och demokratis grundvalar. Tanken att svenska skattemedel skulle medverka till att understödja regimer byggda på diktatur och avsaknaden av mänskliga rättigheter är oacceptabel. I fallet Vitryssland är därtill vapenköpen rent kontraproduktiva i förhållande till stödet för demokratiutveckling. Vapenhandeln mellan Sverige och Vitryssland bör därför snarast upphöra.

Stockholm den 22 september 2005

Torsten Lindström (kd)

Annelie Enochson (kd)